

N:o 59.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1897, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande näringslagstiftning, m. m.

Utskottet har till behandling fått mottaga tvenne särskilda motioner, hvilka åsyfta ändringar i gällande näringslagstiftning och andra lagar, som dermed hafva sammanhang.

Den ena af dessa motioner har afgifvits inom Första Kammaren af herr *Lithander*, som i motion n:o 2 anför:

»Då jag härmed går att fästa uppmärksamheten på vissa förhållanden, som röra handelsverksamheten i landet, det sätt, på hvilket den utöfvas, och de lagar och författningar, af hvilka den är beroende, är det öfverflödigt att påpeka de allmänna förutsättningar, som gälla för näringslifvet liksom för hvarje annan berättigad och nödvändig samhällsfunktion.

Utan stödet af en praktisk lagstiftning, och med ständiga stötestenar lagda i sin väg, skall hvarje i sig sjelf än så berättigad verksamhet, om den i allt fall *måste* fortfara, lätt råka in på farliga afvägar. Den fordrar icke allenast lön i en eller annan form för arbete och möda, utan ock den uppskattning inom allmänna tänkesättet, förutan hvilken denna ej är möjlig. Om magtpåliggande verksamhetsområden inom samfundslifvet sakna dessa förutsättningar, så lider ej blott denna viktiga del, utan äfven det hela.

Det är sant, att på näringslifvets område företagsamhet, flit och omsigt i främsta rummet betinga framgången. Men så mycket mera nedslående blir resultatet, då det visar sig, att dessa förtjenstfulla egenskaper endast i enskilda fall komma till sin rätt, under det i öfrigt de dugande krafterna till följd af yttre missgynnande omständigheter an-

tingen uträtta ett högst medelmåttigt arbete eller helt och hållet duka under.

I en sådan ställning befinner sig efter den nuvarande näringslagstiftningens verkningar handelsverksamheten i vårt land, och det är af trängande behof påkalladt, att lagstiftningen reglerande ingriper.

Den författning, som hos oss skulle *reglera* handeln samt derigenom stödja och uppmuntra det ekonomiska lifvet i landet, utöfvar knappast en ordnande verksamhet, utan har i stället lössläppt allt, så att det inbördes förhållandet mellan handels utöfvare i många fall blifvit olidligt. Dithörande lagbestämmelser äro dels föråldrade, dels ofullständiga, men dock i åtskilliga afseenden för mycket invecklade. De bära i allmänhet vittne derom, att de *praktiska* förhållandena, sådana som de under årens lopp utvecklats sig, varit för lagstiftaren i viss mån främmande eller ej rätt väl förutsedda.

Vår nya näringsförfattning, hvilken tillkom 1864 och sedan dess blott i en eller annan detalj blifvit ändrad, har nu lemnat oss en 32-årig erfarenhet.

Att den löste de alltför hårdt åtdragna band, af hvilka handelsverksamhetens utöfning före denna tid besvärades, lärer ej böra klandras. Men att deremot friheten blifvit så obegränsad, att missbruk och sjelfsvåld fått fritt spelrum, måste beklagas.

Handelsverksamheten har nemligen blifvit i det närmaste *ansvarslös*, och då den i ofantligt många fall utöfvas af i alla afseenden ovederhäftiga personer — hvarvid den öfver alla gränser utsvälda landhandeln särskildt tilldrager sig uppmärksamhet — har den gifvit en beklagansvärd fart åt vårt folks benägenhet att köpa på kredit och att köpa mer, än det behöfver, och därför har ingenting i högre grad än vår nya näringsförfattning motverkat sparsamhet i lefnadssättet hos vårt folk.

Det omåttligt stora antal medborgare, som på grund af densamma lockats in på handelsbanan, kunna icke genom handel efter *sunda* principer uppnå en för dem alla tillräcklig varuomsättning, hvaraf följden blifvit ett i oändlighet utsträckt utborgningssystem, allehanda illojal konkurrens, bytes- och kredithandel med konsumenterna, synnerligast på landsbygden, hvilka härigenom ådragit sig skulder för varor, som ofta till stor del varit obehöfliga, och till hvilkas förvärfvande de lika ofta i verkligheten saknat tillgångar. Ett yrke, som af omständigheterna drifves utöfver gränsen för det respektabla genom förlöfningar af en

illojal konkurrens, måste med nödvändighet komma att stå lågt inför den allmänna meningen.

För tillåtelse att få drifva handel i Sverige fordras på grund af näringsförordningen numera hvarken att kunna läsa eller skriva. Än mindre fordras det af en handelsidkare, att han skall kunna föra räkenskapsböcker öfver sin rörelse eller ega kunskap om de lagar, hvilkas öfverträdelse kan medföra straff af urbota beskaffenhet. Det har till och med på fullt allvar blifvit föreslaget, att bestämmelsen om *god fräjd* för att idka handel skulle bortfalla. Näringsförordningen föreskrifver inga garantier mot etablerande af svindelaffärer. Den mest utblottade person kan börja handel och bedrifva den som hasardspel. Han behöfver icke visa sig ega ekonomiska underlag.

Hvar som helst, nästan *hur* som helst och af *hvem* som helst kan handel alltså bedrifvas i Sverige. Man kan lätt förstå, huru det slutligen kan komma att se ut på ett område, der så fullständig regellöshet råder, och huru den corps slutligen skall blifva beskaffad, inom hvars område kunna inrymmas alla de, som äro oanvändbara öfverallt annorstädes.

Vår oförbehållsamma näringslagstiftning har haft äfven den följden, att utländske schackrare till stort antal hit invandrat, speciellt polska judar, hvilkas ambulatoriska verksamhet hotat att blifva en verklig landsplåga.

Visserligen förordnade Kongl. Maj:t under den 23 september 1887 vissa begränsningar i dessa affärsmäns rättigheter, men tillämpningen utfaller föga lyckligt, i det att länsmännen och ordningsmagten i allmänhet ej synas hafva rätt uppfattat vigten af att beifra missförhållandet.

Men det är icke blott landsbygden, som af desse utländske resehandlare väljes till operationsfält. Då de några år der drifvit en ut-sugande verksamhet, slå de sig ned i städerna för att i utvidgad skala fortsätta.

Under sådana omständigheter blir det mer och mer omöjligt för den redbare och ärligt sträfvande köpmannen att slå sig igenom. Den regellösa och ovederhäftiga handelsverksamhet, som 1864 års näringsförordning skapat, griper för mycket omkring sig. I okunniga, oqualificerade och ovederhäftiga personers händer öfvergår den dagliga omsättningshandeln mer och mer till ett hasardspel. Den mängd konkurer och ackordsuppgörelser, som höra till ordningen för dagen, skada ej endast kreditorerna. Dessa katastrofer äro fastmer ännu betänkligare för de redbare köpmän, som på samma plats eller i närheten hafva

sin verksamhet och som tagit till ögonmärke att göra hvar man rätt. Den uppgiften blir ingalunda lättlöst i täflan med dem, som allt emellanåt afpruta 25, 50 å 75 procent på sina skulder och genom konkursrealisationer m. m. våldföra grundsatsen om normala pris med måttlig vinstberäkning.

Den kompetente och redbart sträfvande handelsidkaren blir härigenom sämre stäld än den inkompetente svindaren, och på detta sätt löper i våra dagar intet näringsfång större fara att blifva neddraget och förderfvadt än just den dagliga konsumtionshandeln med de sviter för partiaffären och industrien, som äro lätt begripliga.

Den utveckling i omfång och mångsidighet, som handeln i vår tid företer, fordrar en annan lagstiftning och en annan rättskipning, hvilken senare, der den kan komma i fråga, lider af tunga och föråldrade former. Detta senare framgår särskildt åskådligt deraf, att den bevisning, som i mål mellan säljare och köpare i fråga om transaktioner och varuleveranser är att förebringa, i många fall är nästan omöjlig att åstadkomma, i synnerhet då köpare och säljare icke äro boende på samma plats och följaktligen ej kunna vidtaga alla försigtighetsmått, utan måste handla på förtroende, hvilket åt mindre redbare köpmän gifver ett spelrum och ett skydd, som hjälper dem att undandra sig sina förbindelser. Derfor har också behofvet af *handelsdomstolar* ofta och med styrka blifvit framhållet.

Särskildt beträffande *landsbygden* torde det vara alldeles påfallande tydligt och för hvar och en uppenbart, att den nödvändiga lifligheten af nutidens handelstransaktioner icke rimligtvis kan stå tillsammans med en liquidationsrättskipning, som endast några få gånger om året, vid häradsrättens ting, kommer i fråga.

De klagomål, åt hvilka jag här inför Riksdagen velat gifva uttryck, äro inom Sveriges handelskretsar allmänna och oförbehållsamma. Nu gäller det att till skyddande af sundt handels- och näringslif i landet få dessa klagomål hörda af regering och Riksdag.

Då jag dertill velat medverka, har min förhoppning, att något afseende härå må fästas, varit stödd på den öfvertygelsen, att alla de Riksdagens herrar ledamöter, som på något verksammare sätt lagt hand vid köpmansverksamhet, gjort samma erfarenheter och kommit till samma uppfattning som jag.

Handelns stora betydelse för landet, det framstående rum, den intager bland dess näringar, och den vigt, som hvilar på att densamma

ordnas så, att den rätt fungerar som förmedlare mellan producenter och konsumenter, gör det till en oafvislig pligt för handelns utöfvare att söka befrämja allt, som kan lända till en sund utveckling af vårt affärslif. Det är i känslan af denna pligt, och af varmt intresse i öfrigt för handelsyrket, som svenske köpmän från alla delar af landet bildat Sveriges allmänna handelsförening, hvilken årligen sammanträder för att öfverlägga och rådslå i detta afseende. Alla dess medlemmar hysa den förhoppning, att hvad de på grund af egen erfarenhet och liflig öfvertygelse kunna frambära till Konung och Riksdag, i afsigt att söka förbättring i gällande näringsförordning och handelslagstiftning, icke skall förklinga ohördt.

Det vore dock förmätet att framställa positiva förslag i afseende på de förändringar, som anses oundgängligen behöfliga, ty dessförinnan måstå föregå en sådan undersökning och utredning af förhållandena, praktisk och opartisk, som endast Kongl. Maj:t kan åstadkomma.

Att vid företagande af en sådan utredning Kongl. Maj:t bereder Sveriges köpmän tillfälle att fullständigt redogöra för dithörande förhållanden i landets alla delar och att framlägga sina önskemål, det kan icke betvivlas, då saken är af så ofantligt stor vikt.

För att visa, att det icke är endast på grund af egen erfarenhet och derpå byggd uppfattning, som jag föranledts att framkomma med denna motion, beder jag att, beträffande framställningar som under senaste tiden gjorts i syfte att åstadkomma förändringar uti gällande näringslagstiftning, få i korthet erinra:

att vid 1895 års riksdag inom Andra Kammaren väckts motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kongl. förordningen af den 18 juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet, att vissa kompetensvilkor komme att föreskrivas för rätt att idka handel eller annan rörelse, som är af sådan omfattning, att böcker skola föras m. m.;

att vid 1896 års riksdag aflåtits två motioner uti hufvudsakligen samma syfte som den ofvan anmärkta, äfvensom att tillstånd till landt-handels idkande skulle lemnas af vederbörande kommunalmyndighet;

att inom Göteborgs köpmansförening under år 1893 utarbetats ett utlåtande om i hvilka afseenden nu gällande konkurslag samt rättegångsbalken och utsökningslagen kunde för affärsverlden anses bristfälliga och påkalla ändring;

att detta yttrande, som öfverlemnats till Sveriges allmänna handels-

förening, föranledt denna förenings styrelse att vid föreningens allmänna möte den 15 augusti 1893 till öfverläggning uppställa frågan om vidtagande af åtgärder för förbättringar i de delar af konkurslagen samt rättegångsbalken och utsökningslagen, som ansågos bristfälliga, i anledning hvaraf föreningen uppdragit åt sin styrelse att till Kongl. Maj:t ingå med den framställning, hvartill styrelsen funne ofvannämnda utlåtande och uttalanden vid mötet gifva anledning, hvilken underdåniga framställning jemväl skett;

att förenämnda möte vidare beslutat vända sig till någon eller några ledamöter i hvardera af Riksdagens kammare, i syfte att väcka motion om att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och ändring i de delar af näringslagstiftningen, som hufvudsakligen afsåge kompetens för näringsidkande;

att minuthandlaremötet i Stockholm 1883 till behandling förehaft frågan om oegentlighet i lagstiftningen, som medgaf handels idkande af person, som saknade nödig insigt att uppfylla yrkets förpligtelser;

att manufakturhandlareföreningen i Stockholm under sistlidet år, genom dertill utsedde komiterade, afgifvit yttrande och förslag angående den *illojala konkurrensen* och, hänvisande till en synnerligen belysande och samvetsgrant verkställd utredning, yrkat:

»att föreningen behagade uppdraga åt sin styrelse att vidtaga sådana förberedande åtgärder, som kunna anses för ändamålet med komiténs arbete gagneliga, samt att derefter, med öfverlemnande af komiterades utredning, till Kongl. Maj:t ingå med underdånig ansökning, att, till stärfjande af en ej blott för handelsståndet, utan äfven för den stora allmänheten menlig konkurrens, lagbestämmelser måtte i de syften, som af komiterade närmare angifvits, uti vederbörlig ordning åvägbringas *rörande svindelaktig reklam, skadande af annans kredit samt tillvägagåendet vid realisation af konkursbo*»;

att Sveriges allmänna handelsförening vidare å dess årligen förekommande allmänna möten förehaft frågor rörande kompetensvilkor för handels idkande, begränsning af landthandeln, missbruk af krediten, stärfjade af ackordsmissbruk, lagstiftning mot illojal konkurrens, i likhet med hvad som finnes i Tyskland, inrättande af skiljedomstolar, i hvilket senare afseende redan den 10 mars 1885 till Kongl. Maj:t aflåtits underdånig framställning;

att, särskildt beträffande handelsdomstolar, flerfaldiga uttalanden

om önskvärdheten och betydelsen af sådana institutioner gjorts uti såväl den dagliga pressen som tryckta uppsatser; och

att Göteborgs minuthandelsförening hos stadens riksdagsmän sistlidna år gjort framställning om väckande af motion rörande kompetensvilkor för rätt att idka handel m. m.;

att lagbestämmelserna om rättigheten att idka gårdfarihandel kringgås på ett i vissa fall oåtkomligt sätt och i vissa fall med fullkomligt ringaktande af 1887 års förordning, enligt flera köpmansföreningars anmälan;

att från bofasta, trovärdiga och aktade köpmän såväl i städerna som på landet anföras högljudda klagomål deröfver, att kringstrykande handelsidkare, såväl för egen räkning som i egenskap af utskickade från andra, på ett betänkligt sätt underminera den ordnade och hårdt beskattade handelsverksamheten i stad och på land.

Det är väl sant, att under de sista åren flera mindre förändringar gjorts inom näringslagstiftningen, och att ytterligare ett nytt steg till det bättre är att vänta genom antagandet af den nya lagen om köp och byte, men, såsom förut framhållits, talrika äro de klagomål, som rundt om i landet förspörjas i följd af missförhållandena inom näringslagstiftningen.

Det skulle blifva alltför långt och dessutom vara mindre lämpligt att här söka än vidare redogöra för yttringar uti sådant afseende, helst det anförda tillräckligt visar befogenheten af ifrågavarande framställning.

Emellertid torde redan här få uttalas, att partiella förändringar, om ock i någon mån fördelaktiga, likväl icke kunna afhjelpa de fel, som vidlåda lagstiftningen, utan att en genomgående förändring bör ske först uti sjelfva systemet och derefter nya författningar utarbetas; men då sådant icke kan låta sig göra, med mindre en grundlig utredning i denna vidtomfattande fråga först sker, tillåter jag mig hemställa:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla:

att Kongl. Maj:t i nåder behagade genom erfarne handlande och industriidkare samt lagkunnige män låta i ett sammanhang utreda såväl i hvad mån erfarenheten visat ändringar vara behöfliga i 1864 års näringsförfattning, som ock huruvida icke nu gällande lagar, som beröra handel och industri, äro otidsenliga och otillfredsställande, sedan dessa närings-

grenar både i afseende på omfång och mångsidiga rigtningar öfverskridit förut ej anade gränser, samt att derefter, så snart det låter sig göra, för Riksdagen framlägga förslag såväl till sådan ändring i näringsförfattningen, att handelsverksamheten i landet må deri hafva stöd för en sund utveckling, som ock till rättegångsbalkens, utsökningslagens, konkurslagens och de lagars för öfrigt, som beröra förutnämnde näringsgrenar, ändring derhän, att i handelstvister och utsökningsmål rättvisa må kunna skipas inom rimlig tid och med nödig säkerhet.»

Den andra af ifrågavarande motioner, hvilken inom Andra Kamaren afgifvits af herr *O. Olsson* från Stockholm och bär numret 50, är af följande lydelse:

»*Då* man af flerårig erfarenhet funnit, att konkurrensen i handels- och industriverksamheten inom vårt land numera skridit öfver gränserna för ärlig täflan och in på de illojala sträfvandenas område;

då denna konkurrens, i betraktande af dess år efter år allt mera hänsynslösa uppträdande, måste anses såsom en allvarsam fara för det redbara affärslifvet;

då berörda fara hotar att sträcka sina verkningar utöfver, snart sagdt, alla affärslifvets områden och derigenom utöfva ett menligt inflytande på hela det svenska handels- och industriidkareståndet, i det att denna konkurrens, om dess anslag lyckas — hvilket, med hänsyn till den i allo lättrogna publiken, oftast är händelsen — innebär, *å ena sidan*, alltid en större eller mindre ekonomisk förlust för den ärlige köpmannen eller industriidkaren, hvilken, oaktadt alla hederliga ansträngningar, ser sig öfverflyglad af osanna och vilseledande reklamer, medförande en glesnad kundkrets, och, *å andra sidan*, en säker förlust för den köpande allmänheten, *då* man betänker, att densamma sällan fäster misstanke vid de uppgifna »sällspordt» gynsamma »tillfällena» till inköp, hvarför det kan tagas för gifvet, att den allmänhet, som låter locka sig af dylika anbud, i regeln köper sina varor dyrare än andra, om nemligen vederbörlig hänsyn tages till varornas beskaffenhet; och *då* sålunda detta förhållande, eller den s. k. illojala konkurrensen, hotar att blifva ett beaktansvärdt samhällsöndt — hvilken uppfattning ock synes på sista tiden hafva gjort sig gällande inom den svenska pressen, som vid flera tillfällen med värme tagit till orda emot särskilda yttringar af den ohederliga konkurrensens reklamer samt, genom redogörelser för den tyska rikslagstiftningen på detta område och dess verkningar, visat hän på uttagande af ett steg till hämmande af ifrågavarande onda;

så vågar jag, som — efter tagen kännedom om existerande förhållanden inhemtat, att ofvan angifna ohederliga och följaktligen samhällsskadliga tillvägagående i verkligheten ty värr förefinnes och allt för länge fortgått — i hvilket afseende återopas närslutna aktstycken, nemligen: *dels* ett tryckt utlåtande i ämnet (bil. I), utarbetadt af en komité, hvilken för frågans utredning tillsatts af manufakturhandlareföreningen i Stockholm, *dels* en skrifvelse (bil. II) från skräddaremästareföreningen i Stockholm, innefattande upplysningar om hvad som tilldragit och tilldrager sig på det området, *dels* ock en skrifvelse (bil. III) från de mera framstående körsnärerna här i hufvudstaden, innehållande, hvad beträffar detta yrke, enahanda upplysningar, med uppmaning att väcka förslag till laga skydd mot det onda — finner det vara på sin tid att sätta en hämsko på fortgåendet å denna väg, härmed inför Riksdagen framhålla nödvändigheten af att — då, så vidt jag kunnat finna, nu gällande svensk lagstiftning icke lemna skydd häremot — genom ny lagstiftning, lämpad efter förhållandena, ingripa till utrotande eller åtminstone hämmande af nu berörda samhällsönda, som, om det finge ohejdadt fortgå, skulle föranleda ekonomisk undergång för mer än en redbar och arbetssam yrkesidkare eller köpman. Mången skulle kunna fråga, huru sådant vore möjligt, och såsom svar derpå vill jag endast i korthet meddela, att det finnes sådana affärsmän, som uteslutande basera sin rörelse på det tillvägagåendet, att de genom stora och i ögonen fallande, på osanna uppgifter grundade cirkulär, annonser eller anslag delgifva den stora allmänheten t. ex. att »nu inkomna varor säljas betydligt under inköpspris» till följd af uppgifna förhållanden, såsom:

den ena att egaren fått betydligt arf och skall därför sluta med affären, *en annan* att det sker till följd af affärens absoluta upphörande, *en tredje* lägger dödsfall till grund, *en fjerde* gör det i och för större omsättning, *en femte* förebär administration, *en sjette* föregifver konkurs, *en sjunde* håller konkursrealisation en gros, och så vidare; och dessa föregifna realisationer fortgå oafbrutet år efter år, derunder varor städse inköpas och utförsäljas.

Härutöfver har jag insamlat några bevis till grund för min ofvan utsagda uppfattning och öfvertygelse, hvilket material jag beder att få, såsom olämpligt att nu bifogas, enär det skulle onödigt utvidga tryckningsarbetet, i sinom tid öfverlemna till det utskott, som i allt fall kommer att, efter pröfning, yttra sig öfver min motion.

Jag tilltror mig visserligen icke att angifva formen eller uttrycken för den lagstiftning, som i åsyftade hänseendet är af nöden, men vågar dock *dels* påpeka, att genom densamma måtte bestämmas en begränsad tid, inom hvilken realisationen af ett varulager, tillhörande ett under administration eller konkurs befintligt bo, skall vara avslutad, och att under en dylik realisation administratörerna eller konkursförvaltningen icke må ega att införskaffa nya varor, utan endast afyttra dem, som vid administrationens eller konkursens början förefunnos inne, *dels* att de, som genom anlåtande af tidningsannonser, anslag eller på annat sätt göra offentliga reklamer för varuförsäljning under inköpspris eller till nedsatta pris, böra angifva grunden för berörda prisnedsättning; *dels* ock att, om, vid undersökning, den sålunda angifna grunden skulle befinnas sanningslös, en sådan försäljare bör stå till ansvar därför, äfvensom gifva skadeersättning, der så pröfvas.

I öfrigt och som det här ofvan åberopade utlåtandet från manufakturhandlareföreningen i Stockholm enligt min uppfattning är så sakrikt, att det bör förtjena afseende, drager jag ej i betänkande att hänvisa till detta och inskränker mig slutligen till att anhålla,

att Riksdagen ville, med godkännande af hufvudsyftet i min framställning, för sin del besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse, innefattande begäran, att Kongl. Maj:t ville förordna om utredning af ifrågasvarande ämne samt efter en sådan utredning till Riksdagen aflemna lagförslag derom.»

Såsom herr Olsson omnämnt, äro såsom bilagor till hans motion fogade *dels* utlåtande från en af manufakturhandlareföreningen i Stockholm tillsatt komité, *dels* ock tvenne från skräddaremästareföreningen och ett antal körsnärer i Stockholm till motionären aflåtna skrivelser; och utskottet har tillika från bemälda motionär fått under hand emottaga en samling ur tidningar gjorda urklipp, afsedda att ytterligare styrka hans framställning.

Äfven herr Lithander har medelst åtskilliga till utskottet aflemnade handlingar sökt stödja befogenheten af den väckta motionen. Utskottet har sålunda kunnat inhemta, att ett flertal handelsföreningar uttalat sitt instämmande i motionens syfte, äfvensom att en mängd enskilda personer derförutom gifvit uttryck åt sitt instämmande i motionärens

förslag. Äfven från handtverks- och industriföreningar hafva liknande uttalanden till motionären ingått.

Då utskottet nu går att i ett sammanhang afgifva utlåtande öfver de tvenne ifrågavarande motionerna, vill utskottet till en början fästa uppmärksamheten derå, att herr Olssons motion kan anses ingå i herr Lithanders. Denna senare är nemligen af så omfattande art och syfte, att rent af hvarje förslag till ändrade bestämmelser om handels utöfning kan derunder inräknas; och herr Lithander har tillika i sin motivering uttryckligen angifvit den illojala konkurrensen såsom en af de brister, som vidlåda den gällande näringslagstiftningen.

Hvad nu först angår de ifrågasatta ändringarna i näringsfrihetsförrordningen, har herr Lithander ej uttryckligen angifvit omfånget af desamma, utan allenast exempelvis anført vissa brister för att dermed ådagalägga behovet af »genomgående förändring» och omarbetning. I detta afseende påpekas först och främst saknaden af bestämmelse om vissa kompetensprof för rätt till handels idkande. Hvad särskildt denna omständighet angår, vill utskottet erinra, att såväl vid 1895 som 1896 års riksdagar förslag bragts å bane att stadga kunskap i bokföring såsom kompetensvilkor för drifvande af handel, men att dessa förslag ej föranledt någon Riksdagens åtgärd. Lagutskottet, som haft att öfver förslagen afgifva förberedande utlåtande, har vid båda Riksdagarne afstyrkt bifall till desamma på följande af 1895 års lagutskott anförda skäl:

»Emot hvad motionären», så yttrar sig nämnda utskott, »till stöd för sitt förstnämnda förslag anført, vill utskottet erinra derom, att en hvar, som har för afsigt att idka en rörelse, med hvars utöfvande följer skyldighet att föra handelsböcker, är pliktig hafva kännedom om det stränga äfventyr, som i strafflagen, derest konkurs mellankommer, stadgas för underlåtenhet att ordentligen fullgöra sådan bokföring, och att sålunda den person, hvilken utan att ega tillräckliga insigter härutinnan börjar drifva affärsrörelse, rättvisligen bör bära följderna af sitt handlingssätt. I många fall, då handlande ådömts ansvar för oordentlig bokföring, torde för öfrigt orsaken härtill hafva varit att söka icke i bristande kunskap, utan i vårdslöshet i andra hänseenden. Att dessa fall icke kunna förekommas genom lagstiftningsåtgärder i den rigtning, motionären ifrågasatt,

synes vara uppenbart. Om än utskottet är ense med motionären derutinnan, att det i allmänhet måste anses önskvärdt, att handlande ega nödiga kunskaper i bokföring, föreställer sig dock utskottet, att det skulle blifva förenadt med stora svårigheter att i lag meddela fullt effektiva bestämmelser i detta afseende. Då härtill kommer, att en föreskrift i det af motionären afsedda syfte skulle hindra åtskilliga personer, hvilka väl icke sjelfva ega förmåga att verkställa bokföring, men önska att genom andra besörja densamma, från utöfvandet af en rörelse, för hvilken de i öfrigt kunna vara väl kvalificerade, anser utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till hvad motionären i förra delen af motionen föreslagit.»

Äfven för utskottet står det klart, att ett stadgande om bokföringskunskap såsom vilkor för handelsrätt komme att högst ringa bidraga till det erkännansvärda syfte, man dermed vill främja, att nemligen endast fullt kompetenta personer drefve handelsrörelse; men å andra sidan skulle helt visst stadgandet komma att verka hindrande för mången, som, trots sin bristande bokföringskunskap, likvisst egde full lämplighet och duglighet att idka handel. Erfarenheten vittnar ock, att kunskap i bokföring ingalunda är ett oeftergiftigt vilkor för att en affärsrörelse skall kunna skötas så till egarens som allmänhetens båtnad och gagn.

Hvad herr Lithander anfört angående orsakerna till det osunda kreditsystem, som inom handelsverlden förekommer — att detta hufvudsakligen skulle bero derpå, att inkompetenta personer i stort flertal egnade sig åt handel — torde ej stödjas af verkliga förhållandet, utan torde detta fastmera häntyda på äfven andra orsaker, såsom att de stora handelshusen och industriidkarne alltför lättvindigt meddela kredit på betydliga belopp åt återförsäljare, som måhända just i följd häraf lockas att köpa varor i vida större mängd, än omsättningen kräver.

Svårligen torde därför något verksammare botemedel mot det öfverklagade missförhållandet gifvas än inskränkning af denna kredit inom måttliga gränser. Sker så, lär det blifva till fördel ej mindre för de stora affärshusen, som derigenom vinna ökad trygghet om godtgörelse för på kredit lemnade varor, än äfven för de mindre handlandena, som då undgå frestelsen att anskaffa en obehöfligt stor myckenhet varor.

Ej heller hvad motionären uttalat om önskvärdheten af handelsdomstolar synes utskottet förtjent af gillande. En dylik lagändring skulle stå i strid med hela vår nutida rättsutveckling, som i stället gått ut på

att afskaffa förut befintliga specialdomstolar. Erfarenheten från de länder, som hafva särskilda handelsdomstolar, torde ej heller tala för sådana domstolars införande hos oss. Nödig säkerhet för ett måls rigtiga afgörande lärer ingalunda hufvudsakligen bero på domstolens sammansättning så, att densamma består af specialister på allehanda områden, utan derpå, att domstolen fäster skäligt afseende på hvad i det särskilda fallet sakkunnige kunna upplysa, och i detta hänseende torde anledningar till berättigadt klander mot våra domstolar ej förefinnas.

För att vinna en snabbare rättskipning ha under de senare åren flera åtgärder vidtagits, och äfven vid innevarande riksdag har man genom ökning i antalet af högsta domstolens ledamöter sökt närma sig detta mål. Att särskildt affärsmän skulle hafva berättigade anspråk på en för dem särskildt ordnad, snabbare rättskipning än andra samhällsmedlemmar kan utskottet icke medgifva.

Hvad beträffar den illojala konkurrensen — hvilken i båda ifrågavarande motioner omnämnts såsom ett af gällande näringslagstiftning främjadt missförhållande — vill utskottet ingalunda förneka dess befintlighet. Den dagliga erfarenheten ådagalägger nogsam, att dylik konkurrens vunnit en ganska afsevärd utbredning inom vårt land. Att utskottet detta oakadt ej anser sig böra tillstyrka någon lagstiftningsåtgärd för dess hämmande, har sin grund i utskottets uppfattning om lagstiftningsåtgärders otillräcklighet för olägenheternas afhjelpande. Näppligen torde fullt effektiva stadganden kunna utfinnas, som, utan att göra ingrepp i den för affärslifvet nödiga och nyttiga friheten, träffa allenast de ifrågavarande skuggsidorna; snarare låge den faran nära, att lagbestämmelser mot illojal konkurrens komme att drifva den samvetslöshet, som deri sig yppar, till andra, för allmänheten och de redbara affärsmännen ännu menligare uttryck och derigenom det onda förvärras. Äfven här synes det kraftigaste botemedlet vara att finna utom lagstiftningens rämärken i en upplyst opinion, som förstår att till sitt rätta värde uppskatta försöken att genom öfverdrifter och osanna uppgifter tillskansa sig ekonomisk fördel.

Hvad särskildt angår det af herr Olsson väckta förslaget om stadgande af en begränsad tid för konkursrealisation äfvensom af förbud mot inköp af nya varor efter konkursens början, kan utskottet ej tillstyrka detsamma. Det synes ej böra vara konkursborgenärerna förment att, i den mån de så pröfva fördelaktigt, fortsätta konkursgäldenärens affär för att derigenom bereda sig bättre ersättning för sina fordringar, och

hvad förbudet mot inköp af nya varor angår, skulle detsamma för flera affärer ej lämpligen kunna uppehållas i fråga t. ex. om varor, som erfordrades för det redan befintliga lagrets tillgodogörande.

Slutligen vill utskottet fästa uppmärksamheten derå, att herr Lithander icke föreslår Riksdagen att hos Kongl. Maj:t anhålla om några bestämdt angifna ändringar i gällande lagstiftning, utan utmynnar hans framställning i begäran om utseende af en på af motionären angifvet vis sammansatt komité, åt hvilken skulle uppdragas att verkställa en utredning, med ledning hvaraf derefter skulle framläggas förslag till erforderliga ändringar ej mindre i näringsfrihetsförordningen än äfven i rättegångsbalken, utskökningslagen, konkurslagen och öfriga lagar, som beröra handel och industri.

En sådan form för en Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t anser sig utskottet under inga förhållanden kunna förorda.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet alltså:

1:o) att herr Olssons motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o) att herr Lithanders motion ej heller må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 30 april 1897.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

mot utskottets hemställan i andra punkten af herr *Ölander*, som ansett, att utskottet bort i anledning af herr Lithanders motion tillstyrka Riksdagen besluta att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes framlägga förslag till sådan ändring af kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, att för erhållande af rätt till idkande af handel eller annan rörelse, af den beskaffenhet, att böcker deröfver enligt lag skola föras, såsom kompetensvilkor stadgas, att den

sökande skall styrka sig ega erforderlig kunskap för verkställande af den i lag föreskrifna bokföring;

af herr *C. F. Pettersson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade låta utreda, om och i hvad mån en sund utveckling af affärslifvet i vårt land kräver ändring i näringsförordningen af 1864 och i öfriga nu gällande lagar, som beröra handel och industri, samt att, om så är, snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar.

Herrar *Fröberg*, *P. G. Petersson* och *Ohlsson* hafva begärt få anteckadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Antecknas skulle jemväl, att herr *Rudebeck* af sjukdom varit förhindrad att i ärendets handläggning deltaga.
